

Conferentie respectvolle zorg Gent, 21 mei 2026

Speech Koen Traen, Voorzitter VVOG

Beste leden van de Vrouwenraad, zorgverleners, patiëntvertegenwoordigers, vrienden, sympathisanten, collega's,

Ik ben als voorzitter van de Vlaamse Vereniging van de gynaecologen gevraagd om een afsluitend woordje te zeggen. Dat was oorspronkelijk niet het plan. Er zou een wrap-up van de dag worden voorgesteld, of een minister zou langskomen (maar dat lukt niet goed op donderdag, dan worden ze allemaal verwacht in de Kamer) of we zouden onze aanbevelingen presenteren, maar deze moeten nog worden bijgeschaafd, teveel verschillende stakeholders die het moeten goedkeuren. Vandaar hebben ze gezocht naar iemand van wie ze dachten dat hij of zij tijd zou hebben om een speech voor te bereiden, en wie beter dan de collega die verplicht thuis zit met een gebroken voet. En als ik vroeg "An, hoe lang moet dat zijn?", kreeg ik als antwoord "minstens een kwartier, mag een half uur zijn ook". Wees gerust. Niemand weet beter dan ikzelf dat de afsluitende receptie nooit vroeg genoeg komt.

Conferentie respectvolle zorg, charter respectvolle zorg. We hadden gehoopt dat we dit nooit zouden moeten organiseren. Dat respect en respectvolle zorg vanzelfsprekend zouden zijn...". Zoals dossiers verzorgen, handen ontsmetten en een pleister op een chirurgische wonde. En toch.

Wij treffen de patiënten op de meest kwetsbare momenten in hun leven. Wij werken in een bijzonder vak. Gynaecologie en verloskunde gaan letterlijk en figuurlijk over nabijheid en intimiteit. Wij mogen aanwezig zijn op momenten van intens geluk, maar ook van angst, verlies, schaamte, pijn en onzekerheid. Wij begeleiden een eerste echografie, zwangerschapsverlies, een fertiliteitstraject, een diagnose van borstkanker. We worden geroepen midden in de nacht bij een moeilijk verlopende bevalling. Veelal spreken de mensen onze moedertaal, heel vaak ook niet. Vaak moeten we ons behelpen in andere talen of met gebaren en rekenen we op de vertaling van de partner of een kind.

De patiënt heeft recht op een goede uitleg, om te begrijpen wat wij bedoelen. Niet zoals de grote Nederlandse filosoof Johan Cruijff ooit zei tegen een journalist *“Als ik zou willen dat jullie het begrepen, had ik het wel beter uitgelegd.”* Geïnformeerde toestemming of informed consent is de basis van de vertrouwensrelatie tussen zorgverlener en patiënt. Uitleg geven is niet hetzelfde als begrepen worden.

Respect is de basis van ons vak. Respect is de conditio sine qua non. Niet iets extra. Geen “soft skill”. Geen hoofdstuk achteraan in een richtlijn. Het moet de basis zijn voor wat we doen.

Een perfecte operatie zonder respectvolle communicatie, noemen we dat een geslaagde operatie? Voor ons als chirurg vermoedelijk wel, wij zullen niet beseft hebben dat de patiënte zich niet respectvol behandeld heeft gevoeld, maar onze patiënte blijft achter met een trauma. Dat is confronterend voor de vrouw in de eerste plaats, maar ook voor ons als zorgverlener wanneer we tot het besef komen dat de patiënte zich respectloos behandeld voelt. Wij zijn opgeleid om problemen op te lossen. Wij houden van correcte diagnoses, evidence-based richtlijnen en goede uitkomsten. Maar patiënten herinneren zich vaak iets anders.

Dat wij elke technische handeling perfect uitvoeren (of op zijn minst proberen) is uiteraard de basis, maar wat wordt onthouden is de arts die ging zitten, de vroedvrouw die bleef luisteren, de assistent die in alle sereniteit aanwezig is bij een moeilijk gesprek. En misschien moeten we dat ook eerlijk durven zeggen: respectvolle zorg vraagt geen perfectie. Gelukkig maar, want dan zou er niet veel van in huis komen. Ik denk dat dat ook de moedige keuze is die vandaag gemaakt werd: niet wegkijken, niet minimaliseren, niet in defensieve kramp schieten, maar samen zeggen: hoe kunnen we beter worden? Het onderwerp onder de aandacht brengen zorgt voor reflectie. En voor bescheidenheid. We mogen ervan uitgaan dat iedereen in de zorg de juiste intentie heeft, dat iedereen het goed bedoelt. Maar dat is niet waar het over gaat. De vraag is hoe onze patiënt het heeft ervaren. Dat is geen beschuldiging. Dat is een uitnodiging tot bezinning. Die bezinning moet zich ook vertalen in concrete stappen. Volgende maand stelt VVOG bijvoorbeeld een clinical guidance preventie en nazorg van bevallingsgerelateerd trauma voor. We erkennen dat goede zorg niet alleen gaat over medische uitkomsten, maar ook over hoe mensen hun zorg ervaren en wat zij nadien meedragen.

De vroedvrouw die na elk vaginaal onderzoek ook de leerling vroedvrouw hetzelfde onderzoek opnieuw laat uitvoeren, die heeft het goed bedoeld. Die heeft inspanning gedaan om haar student goed op te leiden, ervan uitgaande dat dit voor de patiënte aanvaardbaar zou zijn. Ik heb dit voorbeeld niet verzonnen. Dit komt uit een zeer recente getuigenis van een patiënte, die ons dit heeft bezorgd naar aanleiding van de casus van grensoverschrijdend gedrag in de media een 6-tal maand geleden. Deze patiënte heeft aan haar bevalling een trauma over gehouden.. De patiënte heeft niet het gevoel consent te hebben gegeven voor al die tweevoudige vaginale onderzoeken en heeft dit als zeer traumatisch ervaren. Deze ervaring heeft er mee voor gezorgd dat zij erg onzeker is over een mogelijke volgende zwangerschap. Zij wil dit geen tweede keer ervaren.

De context wordt niet makkelijker. In alle ziekenhuizen zijn er tientallen vacatures, onze zorg staat onder druk, de focus ligt op administratie, tijd voor zorg en een goed gesprek wordt schaarser. De zorgverlener moet onder tijdsdruk tegelijk arts, manager, psycholoog, IT-specialist en klachtenbeheerder zijn. Van het grootste belang is onder deze omstandigheden onze respectvolle houding. Respect zit niet in extra minuten, maar in uitleg geven en consent vragen, in taal en oogcontact, in het besef dat een gynaecologisch onderzoek voor ons routine is, maar voor een patiënt overweldigend en vaak grensoverschrijdend.

Een gynaecologisch onderzoek is nooit “gewoon”. Niet voor iemand met trauma. Niet voor een tiener die voor het eerst op consultatie komt. Niet voor iemand die al jaren met pijn rondloopt en telkens hoort dat er niets te zien is.

Wanneer er structurele problemen zijn, worden die in onze discipline sneller zichtbaar en pijnlijker ervaren door patiënten. Dat moeten we onder ogen durven zien. Tegelijk kan juist dat een kans zijn. Misschien kunnen wij als beroepsgroep mee helpen om de bredere dialoog in de zorg open te trekken niet om verantwoordelijkheid van ons af te schuiven, maar om die verantwoordelijkheid samen transparant en toekomstgericht op te nemen.

Respectvolle zorg betekent vertragen en ruimte maken. De voorbije jaren is die dialoog soms vastgelopen. Er werd langs elkaar heen gesproken. Er was wantrouwen. Er waren reacties die als defensief, afstandelijk of empathieloos zijn ervaren. En dat heeft pijn gedaan. Dat moeten we erkennen. We moeten leren luisteren, ook wanneer wat gezegd wordt schuurt. Zeker dan. We hebben dialoog nodig. Niet alleen wanneer het escaleert. Niet alleen in crisismomenten. Maar structureel. Eerlijk. Ook wanneer het lastig wordt.

Want respectvolle zorg ontstaat niet uit een perfecte consensus of charter. Ze ontstaat uit de bereidheid om elkaar ernstig te nemen.

Dat geldt trouwens niet alleen voor patiënten. Ook voor elkaar. Voor zorgverleners onderling. Voor assistenten. Voor vroedvrouwen. Voor secretariaatsmedewerkers. Voor studenten. Een cultuur van respect naar patiënten begint met een cultuur van respect binnen teams. Respect is besmettelijk. Maar helaas geldt dat ook voor het omgekeerde. En daarom is deze dag multidisciplinair is. Want goede zorg ontstaat vanuit samenwerking. Hier bouwen we samen aan.

En laat ons ook mild blijven voor elkaar. Want wie in de zorg werkt, maakt fouten. Communiceert soms ongelukkig. Is soms te gehaast. Te technisch. Te direct. Te moe. De vraag is niet of wij perfect zijn. De vraag is of wij bereid blijven luisteren, leren en corrigeren. Patiënten voelen dit perfect aan. Ze verwachten geen robots. Ze verwachten mensen. Bekwame mensen. Professionele mensen. Maar ook menselijke mensen. Zorgverleners die eerlijk zijn.

We moeten respectvolle zorg uiteindelijk niet zien als een project, een studiedag of een verplicht hoofdstuk in accreditatie. Maar als een dagelijkse keuze. Patiënten weten niet welke EBM richtlijn wij volgen, ze zullen zich wel herinneren hoe ze zich voelden bij ons. Veilig. Gehoord. Ernstig genomen. Of net niet.

Deze conferentie mag geen symbolisch sluitstuk zijn. Geen moment waarop we zeggen: “we hebben geluisterd” en daarna terugkeren naar de orde van de dag. Dit moet een begin zijn. Een begin van concretere initiatieven rond communicatie en consent. Van veiligere feedback- en meldculturen. Van kritische reflectie op hiërarchie en routines. Van samenwerking met patiëntenvertegenwoordigers. Van onderzoek naar ervaringen van patiënten en zorgverleners. Van structurele veranderingen die voelbaar worden in de consultatieruimte en op de verloskamer.

Het lijkt eenvoudig. Maar het vraagt aandacht, zelfreflectie, moed en discipline. Elke dag opnieuw. Het vraagt tijd. Maar vooral vraagt het de bereidheid om de mens tegenover ons nooit te reduceren tot een dossier, een protocol of een medische handeling.

Ik wil iedereen bedanken die vandaag meegewerkt heeft aan deze bijeenkomst.
Niet omdat we alle antwoorden hebben gevonden. Maar omdat we bereid waren de juiste vragen te stellen.

En misschien begint respect precies daar.

Dank u wel.

Koen Traen
Voorzitter VVOG